

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია
პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის სკოლა

სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამა
ფილოლოგია

ხელნაწერის უფლებით

ნინო მესხი

რუსული მხატვრული პროზის ქართულ
ენაზე თარგმნის პრობლემები
(ჟურნალი „ახალი თარგმანები“ 1992-2009
წლები)

ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად წარმოდგენილი ნაშრომის

სადისერტაციო მაცნე

0232.1.3. ფილოლოგია

თბილისი
2020

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის სკოლაში.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: **რუსუდან ჭანტურიშვილი**,
ფილოლოგიის დოქტორი

რეცენზენტები:

1. **მარიამ ფილინა**, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი
2. **სოფიო ჩხატარაშვილი**, ფილოლოგიის დოქტორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2020 წლის 25 მაისს 16-00 საათზე. საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის სკოლის სადისერტაციო საბჭოს ფილოლოგიის სექციის სადისერტაციო კომისიის სხდომაზე. საგანგებო მდგომარეობის პირობებში დისერტაციის დაცვა ჩატარდება ონლაინ რეჟიმში, დისტანციურად. საჯარო დაცვის პროცესში მონაწილეობა შესაძლებელია შემდეგი ბმულის საშუალებით: <https://zoom.us/j/8978585107>

სადისერტაციო ნაშრომის გაცნობა შესაძლებელია საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის სამეცნიერო ბიბლიოთეკაში

სადისერტაციო მაცნე დაიგზავნა 2020 წლის მაისს.

სადისერტაციო საბჭოს ფილოლოგიის სექციის სწავლული მდივანი, ფილოლოგიის დოქტორი

ნინო მამარდაშვილი

სადისერტაციო ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალურობა

ნაშრომი წარმოადგენს XIX , XX, XXI სს. ოთხი მწერლის: ივ. ტურგენევის, ფ. დოსტოევსკის, ვ. ვისოცკისა და ვ.პელევინის მცირე ზომის პროზაული ნაწარმოებების („ლექსები პროზად“, „სასაცილო კაცის სიზმარი“, „დეღინები და გიჟები“, „მიწისქვეშა ზეცა“) კომპლექსურ კვლევას, განსხვავებული პერიოდების ლიტერატურული პროცესების მკაფიო რეტროსპექტული სურათის წარმოსაჩენად.

კვლევის პროცესში გამოვლინდა შესაბამის ქართულ თარგმანებში ორიგინალის თვითმყოფადი ფაქტურის გადატანის ლინგვისტური, აზრობრივი და მხატვრულ-სტილისტური ნიუანსები. გამოიკვეთა საკვლევ ტექსტებში არსებული მკვეთრი ფილოსოფიური ნაკადი, ინტერტექსტუალური კავშირები და მცირე ზომის პროზაული ჟანრისათვის სახასიათო ცოცხალი ენობრივი პროცესების მეორეულ ენაზე ტრანსფორმაციის შესაძლებლობები.

ქართული თარგმანების გაანალიზების საფუძველზე, ნაშრომში გადასინჯულია ადეკვატურობის ცნების რაობა და მიღებულია სათანადო დასკვნები.

ნაშრომში აგრეთვე მოხსენიებულია მთარგმნელობითი პროფილის ის პერიოდული ორგანოები, რომელთაც, მიუხედავად თავიანთი ხანმოკლე არსებობისა, გარკვეული წვლილი მიუძღვით უახლესი ქართული თარგმანის განვითარებისა და ახალგაზრდა კადრების მოძიების საქმეში. მოკლედ მიმოვიხილავთ აღმანახ „ახალ თარგმანებს“, რომელსაც უშუალოდ უკავშირდებიან ჩვენი კვლევის ობიექტი ტექსტები.

მიუხედავად იმისა, რომ მცირე ზომის ტექსტის თარგმნის პრაქტიკული გამოცდილება საქართველოში არსებობს და მას საკმაოდ ხანგძლივი და საინტერესო ისტორია აქვს, არც თუ ხშირად ვხვდებით პრაქტიკაში დაგროვილი მასალის თეორიულ

განზოგადებას. ჩვენი ნაშრომი ნაწილობრივ ამ ხარვეზის გამოსწორების მოკრძალებული მცდელობაა.

განსახილველი ქართული თარგმანების კვლევა წარმართა თარგმანის თანამედროვე პრინციპებისა და აღიარებულ ავტორთა ტექსტებისადმი მთარგმნელთა ინტელექტუალური მზაობის გათვალისწინებით.

მცირე ზომის ტექსტებში თვალნათლივ, სხარტად და ლაკონურად აისახება ცოცხალი ენობრივი პროცესები. მათი მეორეულ ენაში გადმოტანის ადეკვატური შესაძლებლობების ძიება მეტად აქტუალურია მთარგმნელობით საქმიანობაში.

მნიშვნელოვანია ისიც, რომ აღნიშნული ნაწარმოებები ჟანრის სხვადასხვა ფაქტურით არის წარმოდგენილი (ლექსები პროზად, მოთხრობა, დღიურები, ესე), რაც თეორიულად მრავალმხრივი გააზრების საშუალებას იძლევა.

წინამდებარე კვლევა საშუალებას გვაძლევს კულტურათა დიალოგის პრობლემას თეორიული დასაბუთება მოვუძებნოთ.

ნაშრომის საკვლევი მასალა, სხვა კრიტერიუმებთან ერთად, არსებული რეალობის გათვალისწინებით შეირჩა, როცა მკითხველი ორიენტირებულია მცირე ზომის ტექსტებზე და მისგან ინფორმაციის მაქსიმუმის მიღებას ცდილობს.

აქტუალურად მიგვაჩნია სხვადასხვა პერიოდის ოთხი დიდი რუსი ავტორის მთავარი ინტერტექსტუალური გზავნილების გაანალიზება, რომელიც ყველა დროისთვის უცვლელ, უმთავრეს სიღრმისეულ ფასეულობებს ეფუძნება და საერთოა ნებისმიერი ეროვნებისათვის. ვფიქრობთ, მსგავსი მიდგომა დღევანდელი, გახსნილი სამყაროს უპირველესი მოთხოვნაა, როცა, ზოგადად, მიუღებელია წყვეტა ნებისმიერ ლიტერატურულ, კულტუროლოგიურ და ყოფით გამოცდილებებს შორის.

კვლევის ძირითადი მიზანი და ამოცანები

მცირე პროზაული ჟანრის სპეციფიკის წარმოჩენა განსხვავებული პერიოდის რუსი მწერლების ნაწარმოებებსა და მათ ქართულ თარგმანებში; კომპლექსური ანალიზის გზით,

ორიგინალის მხატვრულ-სტილისტურ თავისებურებათა გადმოტანის, ინტერტექსტუალური კავშირების შენარჩუნების მაგალითების გამოვლენა მეორეულ ტექსტებში; სხვადასხვა საუკუნის ლიტერატურული პროცესების კომპლექსურ კლევაზე დაყრდნობით, მკაფიო, რეტროსპექტული, შემეცნებითი სურათისა და იმ კულტურული ფასეულობების, განწყობებისა და მიდგომების წარმოჩენა, რაც განსხვავებულ სოციუმებს აახლოვებს.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და ძირითადი შედეგები

ნაშრომი წარმოადგენს ზემოაღნიშნული ნაწარმოებებისა და მათი ქართული თარგმანების კომპლექსური, შეპირისპირებითი ანალიზის პირველ მცდელობას, ამასთანავე, სხვადასხვა პერიოდის რუს ავტორთა ქართული თარგმანების კვლევის ჩვენ მიერ შერჩეული პრინციპი რუსული ლიტერატურული პროცესების რეტროსპექტული ხედვის საშუალებას იძლევა, რითაც, ნაწილობრივ, ავსებს ხარვეზს ქართველი მკითხველისათვის ამ პროცესებს შორის არსებული წყვეტისა.

ნაშრომში გაანალიზებულია ტექსტის რუსულიდან ქართულ ენაზე გადმოტანის სხვადასხვა ასპექტი, როგორც თეორიული, ასევე პრაქტიკული კუთხით; დედნის რეალობის, მისაღები და დაუშვებელი ფორმალიზმის, სემასიოლოგიური ჩარჩოებისა და თარგმანი სხვა პრობლემები. კვლევისას მიღებული თითქმის ყველა შედეგი აქტუალურია მცირე პროზაული ჟანრის ნაწარმოებების თარგმანისათვის.

ნაშრომში განხილული ოთხივე კონკრეტული მწერლის მხატვრულ-ენობრივი სამყაროს კვლევა შედეგიანი იყო ლინგვისტური კუთხითაც, რადგან ეს ტექსტები, როგორც უმაღლესი დონის სამეტყველო ერთეულები, ენისა და მეტყველების დონეების კვლევის ფართო შესაძლებლობებს მოიცავს. თითოეულ ავტორს გააჩნია მეტად საინტერესო და ინდივიდუალური თხრობის მანერა, ფრაზეოლოგია, ზოგ შემთხვევაში ვხვდებით სლენგსაც, რომელიც, მთლიანობაში, ხელს უწყობს ტექსტის ექსპრესიას და აადვილებს მის აღქმას, თუმცა

მეტად საფრთხილოა მეორეულ ენაში ზუსტი შესატყვისის შერჩევასა. „უთარგმნელი მასალის“ საფუძველზე გავმიჯნეთ ტექსტში კონკრეტული ენობრივი მახასიათებლებით გამოწვეული სირთულეები და მთარგმნელთა ინტერპრეტაციით გამოწვეული გადახრები. კვლევის პერიოდში საინტერესო იყო მათი დედნის ენიდან თარგმანში გადმოტანაზე დაკვირვება და ანალიზი ფსიქო-ლინგვისტურ ჭრილშიც.

კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები

წინამდებარე კვლევა ეფუძნება სხვადასხვა თეორიულ მეთოდებს. გამოყენებულია თანამედროვე მთარგმნელობითი და ლიტერატურული კონცეფციები, მათ შორის: ინტერტექსტუალობის, მეორეული ენისა და ტექსტის თეორიები, შედარებით-შეპირისპირებითი ანალიზი, სისტემურობის პრინციპი, რითაც შესაძლებელი ხდება მწერლების მხატვრული და ენობრივი ცნობიერების, თვითმყოფადობის, ლინგვისტური და სამეტყველო ზოგადი ტენდენციების კანონზომიერების დადგენა, ტიპიზაცია, ენობრივი სამყაროს კონსტიტუციის გამოვლენა-განსაზღვრა და სხვ. კვლევა ჩატარებულია განსახილველი თარგმანების ურთიერთშეპირისპირებით პარალელურ თარგმანებთან.

წარმოდგენილი კვლევა ჩატარებულია ინტერდისციპლინარულ კონტექსტში და თეორიის გარდა, ეფუძნება რიგ ავტორთა, ასევე უშუალოდ დისერტანტის პრაქტიკულ გამოცდილებას.

ნაშრომის თეორიული ღირებულება

ნაშრომში განხილული მხატვრული ტექსტების ქართულ ენაზე გადმოტანისას გამოვლენილი სირთულეებისა და მათი დაძლევის გზებისა და საშუალებების ანალიზის საფუძველზე მიღებული დასკვნები, ნაშრომს თეორიულ ღირებულებას ანიჭებს.

ამას გარდა, წინამდებარე კვლევა საშუალებას გვაძლევს კულტურათა დიალოგის პრობლემას თეორიული დასაბუთება მოვუძებნოთ.

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა

კვლევა დაეხმარება სტუდენტებს პროფესიული მიდგომებისა და უნარების ჩამოყალიბებასა და პრაქტიკულ საქმიანობაში; ასევე, საინტერესო იქნება სპეციალისტებისა და მხატვრული თარგმანის საკითხებით დაინტერესებულ პირთათვის; წინამდებარე კვლევა შესაძლებელია პრაქტიკაში გამოიყენონ პედაგოგებმა, ეს მეთოდოლოგიურად ხელს შეუწყობს როგორც ლიტერატურული, ასევე ენობრივი პროცესების შეპირისპირების მაგალითზე, სწორი და არასწორი ენობრივი ფორმების გაანალიზებას და ლიტერატურულ-კულტუროლოგიურ კომუნიკაციას, რაც უკვე აპრობირებული მაქვს ჩემს სკოლაში. ნაშრომის ფოკუს-ჯგუფს აგრეთვე სტუდენტები და ის თაობა წარმოადგენს, რომელიც თითქმის არ იცნობს რუსულ მწერლობას და ვფიქრობთ, დაეხმარება მათ შემეცნებით-კულტუროლოგიური თუ კონკრეტული მთარგმნელობითი პრობლემების სპეციფიკის ხედვის კუთხით.

ნაშრომის სტრუქტურა და მოცულობა

სადისერტაციო ნაშრომი შეიცავს კომპიუტერზე აკრეფილ 156 გვერდს. იგი შედგება ანოტაციის, შესავლის, ექვსი თავისა და დასკვნისაგან.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი შესავალი

შესავალში მოკლედ არის დახასიათებული ნაშრომის მიზნები და ამოცანები, კვლევის პრაქტიკული მნიშვნელობა, სამეცნიერო სიახლე, კვლევის მეთოდები და სტრუქტურა.

თავი I. მხატვრული პროზის თარგმნის პრობლემები და ცალკეული თეორიები ქართულ სინამდვილეში

1.1. თარგმანის ტენდენციები, კრიტერიუმები და ინტერტექსტუალობა

ბოლო ათწლეულების მანძილზე ლიტერატურულ პროცესში მსოფლიო მასშტაბით შეინიშნება სხვადასხვა დადებითი და წინააღმდეგობრივი ტენდენცია. ჩნდება მცდელობა, განისაზღვროს მთავარი პრიორიტეტები, მიმდინარეობს დიალოგი ლიტერატურული და მთარგმნელობითი ფენომენების მთლიანობისა და სიცოცხლისუნარიანობის კრიტერიუმების დასაზუსტებლად, რომლებიც ქმნიან თანამედროვე მხატვრულ ლანდშაფტს. ხდება მთელი რიგი საკითხებისა და შეხედულებების გადაფასება, იქმნება ახალი კონცეფციები და თეორიები. მთლიანობაში, თანამედროვე ლიტერატურული პროცესი რთული და წინააღმდეგობრივია. ერთი მხრივ, თვალშისაცემია ლიტერატურული კლანების აქტივობები, მეორე მხრივ - ჟანრების, მოტივების, სიუჟეტების, სახეების, ლიტერატურული ფორმების, ენობრივი საშუალებების, კომპოზიციური ტექნიკის დინამიური სისტემის თანმიმდევრული განვითარების მცდელობა.

ამ პროცესებმა არც ჩვენ აგვიარა გვერდი, მით უფრო, რომ საქართველო ისტორიულად მუდამ იყო მსოფლიო კულტურასა და ხელოვნებასთან დაკავშირებული პროცესების ავანგარდში. დღევანდელი გახსნილი სამყარო გაცილებით მეტ საშუალებას

იმღევა კულტურათაშორისი დიალოგისთვის. ბოლო ათწლეულებმა კარდინალურად შეცვალა კულტურული ურთიერთობები და კომუნიკაციის ფორმები. ნათელი გახდა, რომ მსოფლიოს ხალხებს ბევრი აქვთ სათქმელი ერთმანეთისთვის. თარგმანის ინტერტექსტულობაც დღეს იმაზე მეტად აქტუალური და მნიშვნელოვანია, ვიდრე ოდესმე.

ინტერტექსტულობა განსაკუთრებით საინტერესო სახეს იღებს ფსიქოლოგიური ხასიათის პროზაში, როგორცაც, გარკვეულწილად, განეკუთვნებიან ჩვენი საკვლევი ტექსტები. სათარგმნი ტექსტის განხილვა, როგორც ინტერტექსტისა, გაპირობებულია შესაძლებლობით, თარგმანის ერთეულები წარმოვიდგინოთ ინტერტექსტუალურ ერთეულებად. თარგმანისა და ინტერტექსტის ერთეულები, განიხილება, როგორც პროტოტიპული კატეგორიების ელემენტები, რომელის სტრუქტურაც განისაზღვრება სათარგმნი ტექსტის მეორადი დისკურსული სტატუსით საკითხის განხილვა ეყრდნობა თარგმანის ცალკეულ მონაკვეთთა ეკვივალენტურ შესატყვისთა ძიებასა და თარგმანის ინტერტექსტუალურ ჭრილში გააზრებას, სალიტერატურო ენის განვითარების აქტუალობას; ასევე, ენობრივი ერთეულების გამოყენების სპეციფიკასა და თარგმანის თეორიის ძირითად ამოცანებს, რომლებიც უნდა გაითვალისწინონ მთარგმნელებმა.

მიუხედავად იმისა, რომ წინა საუკუნის ოთხმოციანი წლებიდან თარგმანის ეკვივალენტობა თითქოს აღარ განიხილებოდა აბსოლუტურ კატეგორიად და მას ფარდობით ცნებად უფრო მოიაზრებდნენ (მაგ. ნაიდას, კადეს, კოლერის და სხვათა მოდელები), ჩვენი აზრით, იგი მაინც მნიშვნელოვან თეორიად რჩება, რადგან სამიზნე კონტექსტში დედნის ფუნქციის შენარჩუნებაზეა ორიენტირებული და შესაბამისად, ტექსტებს შორის ფუნქციურ მიმართებებს ითვალისწინებს.

სწორედ ამ საკითხებს განვიხილავთ დაწვრილებით პირველ პარაგრაფში.

1.2. ფორმისა და შინაარსის მთლიანობისა და სტილური თავისებურებების გადმოტანა თარგმანში. ენათშორისი კომუნიკაცია, ადეკვატურობა და ეკვივალენტურობა

მთარგმნელის მთელ მოღვაწეობას აქვს ობიექტურ–სუბიექტური ხასიათი და მისი მოქმედება არასოდეს დაიყვანება სათარგმნი და ორიგინალი ენების მექანიკურ შეპირისპირებამდე. ამ პარაგრაფში დაწვრილებითაა გაანალიზებული დედნის შინაარსისა და ფორმის ერთიანობის, აგრეთვე სტილის შენარჩუნების განსაკუთრებული მნიშვნელობა მეორეულ ტექსტში. თარგმნისას უნდა გაიმიჯნოს თარგმნის პროცესი და შედეგი. თარგმანი მოიაზრება, როგორც ერთ ენაზე შექმნილი ტექსტის გარდასახვა მეორე ენაზე. სიტყვა გარდასახვა შემთხვევით არ გვიხსენებია, თარგმნის პროცესში დედნისეული ტექსტის საფუძველზე იქმნება მისი ახალი ტრანსფორმანტი სხვა ენაზე, რომელიც ლინგვისტიკის ინტერესის საგანსაც წარმოადგენს. ამდენად, თარგმანი ენათშორისი ტრანსფორმაციის სახეობაცაა, თუმცა მასში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება შემოქმედებით მიდგომას, ეკვივალენტურობასა და ადეკვატურობას. თარგმანის თეორიისთვის სათარგმნი ტექსტი მთლიანად წარმოადგენს სათარგმნ ერთეულს და არა მისი ცალკეული ნაწილები: სიტყვები, წინადადებები. ეკვივალენტობის განმსაზღვრელად მიჩნეულია მეორეულ ენაში ინფორმაციის მაქსიმალურად ოსტატური შენარჩუნება.

ი. ანაიდას, ი.ს. ლატიშევას, ს. ვ. რომანოვისა და ვ.ნ. კომისაროვის გამოკვლევებზე დაყრდნობით, გააზრებულია კარგი, ზუსტი და ადეკვატური თარგმანის ცნება და თარგმანისათვის სხვადასხვა ნიშანდობლივი თვისებების მიხედვით შეფასებულია თარგმნები.

§ 1.3. თანამედროვე ქართული მთარგმნელობითი პროცესების უახლოესი ისტორიული წინამძღვრები

ამ პარაგრაფში მიმოხილულია თარგმანის თეორიისა და ისტორიის სწავლების ცალკეულ დისციპლინად გამოყოფის ისტორია საქართველოში, მთარგმნელობითი სკოლის ინტენსიური

მუშაობა და მისი კვალი, მომდევნო საუკუნის მთარგმნელობითი საქმიანობის განვითარებაში.

თავი II. ივანე ტურგენევის „ლექსები პროზად“ აღმანახ „ახალ თარგმანებში“

2.1. ივ.ტურგენევის „ლექსები პროზად“, პრეისტორია და თარგმანის ჟანრული სპეციფიკა

ამ პარაგრაფში მოკლედ მიმოვიხილავთ ტურგენევის, როგორც შემოქმედსა და პიროვნებას, იმას, თუ რით შეიძლება იგი საინტერესო იყოს დღევანდელი ქართველი მკითხველისთვის. როგორ შეძლო მწერალმა აელაპარაკებინა მკაცრი ევროპა ან ის, რომ მისი ნაწარმოებები მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის არა ერთ ხელოვნების ნიმუშს დაედო საფუძვლად, ხოლო ცნობილმა ინგლისელმა პროზაიკოსმა და ნობელის პრემიის ლაურეატმა - ჯონ გოლზუორთიმ აღიარა, რომ ტურგენევი რომანის პროპორციები სრულყოფილებამდე მიიყვანა. ჩვენ მიერ განხილულია საინტერესო ფაქტები ტურგენევის გამორჩეული ციკლის-„ლექსები პროზად“- შექმნის ისტორიიდან და ამ ციკლის ქართული თარგმანის ზოგიერთი ასპექტი. ტურგენევის "ლექსები პროზად" წარმოადგენს მოთხრობათა ციკლს, თუმცა რამდენადაც მასში ბგერები ძალზე ჰარმონიულად ერწყმის ერთმანეთს, ისინი კი, თავის მხრივ, მელოდიურად ერწყმის სიტყვებსა და ფრაზებს, ეს არის პოეზიისა და პროზის ნაზავი, მელოდია და რიტმი, გამოხატული არაჩვეულებრივად დახვეწილი სტილისტური ფორმით. ამავდროულად, შინაარსობრივად ეს არის ორიგინალური, ფილოსოფიური გამონათქვამების კრებული, ცხოვრებისეული გამოცდილებით მიღებული დასკვნები. იგი წარმოადგენს ერთგვარ შეჯამებას, ფაქიზ წერტილს, რომელსაც ტურგენევი თითქოს ყველა თავისი ნაწარმოებს უსვამს სიცოცხლის მიწურულს, რადგან მასში ასახულია ყველაფერი, რაც გაზნეული იყო მწერლის ნაწარმოებებში. ამდენად, ტურგენევი შექმნა ერთგვარად უნიკალური, ყველასაგან სრულიად განსხვავებული ჟანრი. მსგავს შემთხვევაში, თარგმნის სპეციფიკა შუალედურია

მხატვრულ პროზასა და პოეტურ თარგმანს შორის. მასალის ორგანიზაციის თვალსაზრისით, იგი პროზისა და პოეზიის მიჯნაზე დგას. მისი პირველი ნიშანი მკვეთრად გამოხატული ჰარმონიულობა და ლირიულობაა. აქედან გამომდინარეობს მისი სხვა თვისებებიც: სპეციფიკური პოეტური სინტაქსი, რომელიც, პირველ რიგში, ემორჩილება არა მეტყველების საერთო კანონებს, არამედ გარკვეული რიტმის შექმნის ამოცანას. მისთვის დამახასიათებელია პოეტური ინტონაცია, ინვერსია, გამომსახველობითი ლექსიკა, მეტყველების სახეთა ამაღლებული ფორმები, რიტმის უქონლობა კი ერთგვარად აახლოებს თავისუფალ ლექსთან.

ოთხმოცდაათამდე მინიატურიდან რომლებიც მწერალმა გააერთიანა ციკლში „ლექსები პროზად“, ქართველმა მთარგმნელმა, გივი ციციშვილმა თარგმნა შვიდი მინიატურა: „ძალი“, „კმაყოფილი კაცი“, „სულელი“, „ადმოსავლური ლეგენდა“, „ხვალ, ხვალ“, „ბუნება“, „რა მშვენიერი და რა ნორჩნი იყვნენ ვარდები.“ ნაშრომში განხილულია თითოეული მათგანი. მთლიანობაში, მთარგმნელი ახერხებს შეინარჩუნოს ავტორისეული თხრობის კონვერგენტული მანერა, ნაკადი და დაიცვას ჟანრის კანონები.

2.2. მარტოობის თემა და ინტერტექსტუალობა ი.ს. ტურგენევის ნაწარმოებში „ლექსები პროზად“

მარტოობა, როგორც ადამიანის არსებობის, მისი ბედის ფილოსოფიის ერთ-ერთი ძირითადი პრობლემა, წამყვანია ტურგენევის პროზაული ლექსების ციკლში და მრავალ პლასტს მოიცავს. მეორე პარაგრაფში სწორედ ამ კუთხით განიხილება ტურგენევის ტექსტები და მისი ქართული თარგმანები. მარტოობის ერთ-ერთი ყველაზე დამახასიათებელი ნიშანია საკუთარ თავში ჩაღრმავება, რომელიც მთლიანად მოიცავს ადამიანს. ამ გრძნობას ახასიათებს ერთი შემეცნებითი მომენტიც - მარტოობა ხდება საკუთარი თვითმყოფადობის განმსაზღვრელი, რომელსაც განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს პიროვნების შინაგანი სამყაროს კავშირურთიერთობათა დარღვეულ ქსელში.

ამ პრობლემასთან მიმართებით განსაკუთრებით იკვეთება ფსიქოლოგიური ნაკადი მწერლის მსოფლმხედველობაში და ინტერტექსტუალური კავშირები. ზოგადად, ტურგენევი ერთ-ერთი ძალზედ საინტერესო ავტორია ინტერტექსტუალობის კუთხით. ინტერტექსტუალობის განსაზღვრა ხელს უწყობს მისი შემოქმედების არა მარტო აშკარა, არამედ ფარული, შენიღბული საწყისების აღმოჩენას. ამ თვალსაზრისით, ტურგენევი წყაროების, რემინისცენციების, ალუზიების მრავალფეროვნებას გვთავაზობს, რადგან მისი მწერლური ნიჭი განმტკიცებულია ფართო თვალსაწიერით, დივერგენციული აზროვნებით, მსოფლიო კულტურის სიღრმისეული ცოდნით და ფუნდამენტური განათლებით. ნაწარმოების ანალიზის საფუძველზე გამოიკვეთა საინტერესო ინტერტექსტუალური კავშირები, მათ შორის ანტიკურობასთან.

„ლექსები პროზად“ ავტორის ერთგვარად შემაჯამებელ ნაწარმოებად იქცა. მასში თავმოყრილია ივ. ტურგენევის მთელი მსოფლმხედველობითი, ფილოსოფიური, შემოქმედებითი ძიებანი და მრწამსი, ამიტომაც მისი შესწავლა ხელს უწყობს მწერლის შემოქმედებითი მეთოდის მაქსიმალურად ზუსტ აღდგენას. რემინისცენციებს, რომლებიც გვხვდება ტურგენევის ნაწარმოებში „ლექსები პროზად“, განეკუთვნება პირდაპირი, ზოგჯერ ოდნავ შეცვლილი ციტატები, რომლებსაც ავტორი „ლექსების“ სახელწოდებად იყენებს, რითაც განსაზღვრავს მოცემული მინიატურის თემასა და განწყობას. ტურგენევის მიერ გამოყენებული მეორე სახეობის რემინისცენციები წარმოადგენენ ლიტერატურულ ალუზიებს, ასოციაციებს, ფარულ და შეცვლილ ციტატებს და ა.შ. ისინი შესასწავლად ყველაზე რთულ სახეობას განეკუთვნებიან.

2. 3. პერცეფციულ ერთეულთა სემანტიკის მითოლოგიური ასპექტი ი.ს.ტურგენევის ნაწარმოებში- „ლექსები პროზად“

ი.ტურგენევის „რა მშვენიერი და რა ნორჩი იყო ვარდები“ მოიცავს ისეთ ერთეულებს, როგორიცაა: შუქი, ხმა და სხვა

შეგრძნებები. მათი სემანტიკა აფიქსირებს არა მხოლოდ კონკრეტულ, გრძნობისმიერ, არამედ კულტუროლოგიურ შინაარსსაც. იგი საშუალებას აძლევს პერცეფციულ ერთეულებს, რომ გამოვივიდნენ მითოლოგიური აზრის რეპრეზენტებად, რის გამოც ტექსტის სემანტიკური არეალი არსობრივად ფართოვდება და ღრმავდება. ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა, რომ ივ. ტურგენევი ამ ნაწარმოებში პერცეპციულ ერთეულთა მითოლოგიური ალუზიებით, გვიხსნის დამკვიდრებული ციკლური მარადიული განმეორების, სიბნელისა და სინათლის, კოსმოსისა და ქაოსის მონაცვლეობის იდეას.

2. 4. ივ. ტურგენევის მინიატურები ციკლიდან „ლექსები პროზად“ ილია ჭავჭავაძისა და გივი ციცქიშვილის თარგმანებში

როგორც ცნობილია, ილია ჭავჭავაძემ 1883 წელს თარგმნა ივ.ტურგენევის მინიატიურები. პირველი პუბლიკაციის შემდგომ გამოცემებში, ილია ჭავჭავაძის თხზულებათა გამომცემლებს არც ერთი მათგანი კრებულში არ შეუტანიათ. გურამ შარაძემ ამ თარგმანებს მიუძღვნა წერილი: „ილია ჭავჭავაძე და ივანე ტურგენევი“. და გამოაქვეყნა თავად თარგმანები, ხოლო შედეგ ისინი შეიტანა წიგნში: „პეტრე დიდიდან ლევ ტოლსტოიმდე“, თბ.1986. ამგვარად, მკითხველმა მიიღო ივ.ტურგენევის ამ მივიწყებულ ილიასეული თარგმანების აკადემიურად დადგენილი ტექსტი. ჩვენთვის განსაკუთრებით საინტერესოა ილიას თარგმანები, რადგან გარდა იმისა, რომ ილია ჭავჭავაძე თვითონ თარგმნიდა როგორც პროზაულ ასევე პოეტურ ნაწარმოებებს, აგრეთვე ბევრს წერდა თარგმანის პრობლემებზე, რომლის შესანიშნავ მაგალითსაც წარმოადგენს თუნდაც მისი გახმაურებულია წერილი -,„ორიოდე სიტყვა თავად რევაზ შალვას ძის ერისთავის მიერ კოზლოვიდან „შემოილის“ თარგმანზედა“. ამ პარაგრაფში ტურგენევის გ. ციცქიშვილისეულ თარგმანს ილიას თარგმანთან პარალელურად განვიხილავთ.

თავი III. ფიოდორ დოსტოევი და მისი ფსიქოლოგიურ-ენობრივი პორტრეტი XXI საუკუნეში

3.1. საკუთარი სახელის ქართულ ენაზე გადმოტანის სირთულეები

მთარგმნელები მწერლის სახელს სხვადასხვაგვარად მოიხსენიებენ, ამას ჩვენს მიერ განსახილველი მოთხრობის მთარგმნელების მაგალითიც მოწმობს. ფაქტობრივად, ეს საკითხი დღემდე გადაუწყვეტელია. ვ. თოფურისა და ივ.გიგინეიშვილის ავტორობით გამოცემულ ქართული ენის ორთოგრაფიულ ლექსიკონში (თბ. 1968) მოცემულია ამ სახელის პარალელური ფორმები: თედორე/თევდორე/თეოდორე. ეს საფუძველს გვაძლევს ვიმსჯელოთ საკუთარი სახელების თარგმნის პრობლემებზე და გამოვხატოთ ჩვენი პოზიცია.

3. 2. „სასაცილო კაცის“ ნიღაბს ამოფარებული მწერალი

ამ პარაგრაფში გაანალიზებულია დოსტოევსკის მოთხრობა, „სასაცილო კაცის სიზმარი“, რომელსაც თვით ავტორი ქვესათაურში "ფანტასტიკურ ამბად" მოიხსენიებს, რაც თავისთავად მის უტოპიურ შინაარსს გულისხმობს. თუმცა, ეს ჟანრობრივი განსაზღვრება მთლად პირდაპირი მნიშვნელობით არ უნდა გავიგოთ, რადგან ფანტასტიკას მოთხრობაში არც თუ დიდი ადგილი უჭირავს. სასაცილო კაცი, სინამდვილეში სულაც არ არის სასაცილო. ანალიზის საფუძველზე ნათელი ხდება, რომ პრობლემები, რომელიც იკვეთება ნაწარმოებში, ამოუწურავია და ასახავს როგორც ცალკეული ინდივიდის, ასევე მთელი კაცობრიობის მარტოობასა და გულგრილობას. საერთოდ, XX ს-ის რუსულ ლიტერატურაში, რომლის სურვილია შექმნას ტრადიციული სამყაროს უკეთესი მოდელი, ყველაზე მწვავედ

დგას პიროვნების ფსიქოყოფიერების დეტერმინაციის პრობლემა. ესაა დამოკიდებულება ინვარიატიული მხატვრული მოდელისა და ცხოვრებაში ჰიპოთეზურად არსებული რეალური ცხოვრებისეული პროტოტიპების მიმართ. ეს ურთიეთკავშირი მკაფიოდ ჩნდება დოსტოევსკის გმირთან: ერთი მხრივ, იგი მეტად პირობითი და ფანტასმაგორიულია, ხოლო მეორე მხრივ-ცხოვრებისეული და რეალისტური. მწერლის მთავარი გზავნილი ისაა, რომ საზოგადოება ჩამოშორდა ღმერთს, იგი ავადაა და არავის ძალუძს მისი განკურნება. ამის დასტურია სუიციდის თემაც, რომელიც თავისთავად რთული სოციალური აქტია და პირდაპირ უკავშირდება ცხოვრების საზრისს. მოთხრობა აღსარების ფორმითაა დაწერილი და წარმოადგენს „ახალი დროის გმირის“ ცნობიერების სარკეს, რომელიც ასახავს ცხოვრებისეული ღირებულებების დაკარგვის შემდეგ სულიერ სიკვდილს, ამასთანავე, ავტორი გვთავაზობს ამ კრიზისის დამლევის გზას. დოსტოევსკი, აღწერს რა ნიჰილისტური ცნობიერების კრიზისს, პიროვნების გადარჩენისა და აღორძინების გზად რწმენაში დაბრუნებას ხედავს, რაც, მისი აზრით, ადამიანის ცხოვრებას პოზიტიურ მნიშვნელობას შესძენს.

§ 3.3 მწერალი, დრო, მთარგმნელი - ფსიქოლოგიური კომუნიკაცია

დოსტოევსკი ის მწერალია, რომლითაც მუდამ ინტერესდებოდნენ და თარგმნიდნენ. შეიძლება ითქვას, რომ მწერალმა ამ მხრივ ყველა რეკორდი მოხსნა. მას ყველა დროში ახლებურად კითხულობენ და გაიაზრებენ. მისი შემოქმედება ამ მხრივ უშრეტ შესაძლებლობებს იძლევა. წინამდებარე პარაგრაფში განვიხილავთ მწერლის შემოქმედების იმ თავისებურებებს, რაც მთარგმნელისგან მოითხოვს ტექსტთან განსაკუთრებულ კომუნიკაციას, მის როგორც ინტელექტუალურ, ასევე გარკვეულ ფსიქოლოგიური მზაობას. ერთ-ერთი გასათვალისწინებელი ფაქტორია თვით მწერლის ენა, რომელსაც უმცირესი დეტალების საოცარი ემოციითა და ლექსიკური ფაქტურით გადმოცემის უნარი გააჩნია. დოსტოევსკის „სასაცილო კაცის სიზმარი“

განსაკუთრებით საინტერესოა ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით. მისი სხვა ნაწარმოებებისაგან განსხვავებით, იგი არ არის მდიდარი პერსონაჟებითა და დიალოგებით. აქ მთავარია გმირის მონოლოგი, რომელშიც მისი მრწამსი და გარდასახვა გამოხატული. ავტორი იმდენად საინტერესო და მოულოდნელობებით სავსეა, თვითგამოხატვის ისეთ, ერთი შეხედვით სადა, მაგრამ ამავდროულად, რთულ და შთამბეჭდავ სტილს იყენებს, რომ მკითხველი თითქოს სუნთქვაშეკრული რჩება. მსგავს ნაწარმოებთან შეხებისას მთარგმნელმა უნდა შეინარჩუნოს არა მხოლოდ ტექსტის სიზუსტე და ადეკვატურობა, არამედ სწორად გაანაწილოს ემოციური და ლოგიკური აქცენტები, მოახერხოს თარგმანში გადმოსცეს ორიგინალის ფსიქოლოგიური დეტალები.

დოსტოევსკის ამ ნაწარმოების თარგმნა ლექსიკური თვალსაზრისითაც მრავალ სირთულესთან არის დაკავშირებული. მწერალი თავისი ეპოქის, თავისი ერის წარმომადგენელია, რაც მის ლექსიკაში ხშირად ცოცხალი მეტყველების სახით აისახება და სულაც არ არის ადვილი გადასატანი სხვა ენაზე. მთარგმნელმა უნდა გაიგოს და თარგმნოს ის, რაც ხშირად თანამედროვე რუსი მკითხველისთვისაც არ არის ბოლომდე გასაგები.

3. 4. „სასაცილო კაცის სიზმარი“- ოცნება თუ სამოქმედო გეგმა?!

ამ პარაგრაფში გაანალიზებულია მოთხრობის ცენტრალური თემა - ჭეშმარიტების შეცნობით ადამიანის მკვდრეთით აღდგომა სიზმარში. გმირი იღვიძებს და სიმართლის ქადაგებას გადაწყვეტს. მთელ მოთხრობას გასდევს აზრი მტკიცე რწმენის აუცილებლობისა. თუ ღმერთი არ არის, მაშინ თავად ადამიანი იკავებს მის ადგილს. კაცობრიობა, რომელიც უარყოფს ღმერთს, თვითგანადგურების გზას ადგას. სიზმრის მთავარი აზრი სწორედ იმის გააზრებას წარმოადგენს, რომ გმირს ღმერთის მიმართ სიყვარული ეგრძნო. ავტორის აზრით, სწორედ სულიერი ერთიანობისა და მიტევების წყალობით არის შესაძლებელი ადამიანის იდეალთან, ჭეშმარიტებასთან მიახლოება.

აქვე განვიხილავთ დეტერმინიზმის პრობლემას, რომელიც დამახასიათებელია XX ს-ის რუსული რეალიზმისთვის და გაპირობებულია გმირების ქცევით და ცნობიერებით, სხვადასხვა გარემოებით, იქნება ეს კულტურული კოდები თუ სოციალური „მიკროგარემო“, რომელშიც მოქცეულია ადამიანი. თუმცა დოსტოევსკის ნაწარმოებებში იგი შეესაბამება გმირთა წარმოჩენას მათ მხატვრულ გარდუვალობაში. ადამიანი ტრანსცენდენტურია თავისი სულიერი არსით და არის ის, რაც არის.

შეპირისპირებითი ანალიზის გზით, განხილულია ქართული თარგმანის ადეკვატურობა ამ პრობლემებთან მიმართებით. მსჯელობა მოიცავს როგორც ლიტერულ-ფსიქოლოგიურ ასპექტს, ასევე ენობრივ-გამომხატველობითი ერთეულების ანალიზსა და მეორეულ ენაში მათი გადატანის ხარისხს.

3.5. ფ.მ. დოსტოევსკის რეცეფციული ველი XXI საუკუნის რუსულ და მსოფლიო ლიტერატურულ პროცესებში

რუსული ლიტერატურისთვის დოსტოევსკის შემოქმედება ერთგვარ იდეოლოგიურ ცენტრად იქცა, რომლის რაკურსშიც ყალიბდებოდა XX საუკუნის აბსოლუტურად ახალი ეთიკურ-ესთეტიკური, ლიტერატურული და კულტურული პარადიგმა. რამდენადაც ჩვენი კვლევის ინტერესს წარმოადგენს მოთხრობა, რომელიც ლიტერატურული თეორიის მრავალ პლასტს აერთიანებს, ამასთან, მასში იკვეთება ძლიერი ფსიქოლოგიური ნაკადი და ინტერტექსტუალური კავშირები, საჭიროდ ჩავთვალეთ მოკლედ შევხებოდით დოსტოევსკის პროზის ძირითად ტენდენციებს და მის როლს ლიტერატურული პროცესების განვითარებაში.

თავი IV. ჩაკეტილი სივრციდან დანახული სამყარო - ვ. ვისოცკის „დელფინები და გიჟები, შეშლილის ჩანაწერები, ანუ სიცოცხლე ძილის გარეშე“ („Дельфины и психи, Записки сумашедшего или жизнь без сна“)

4.1. ვლადიმერ ვისოცკის ენობრივი პიროვნება

ამ პარაფში განიხილება „ახალი თარგმანების“ VI ნომერში გამოქვეყნებულ ვლადიმერ ვისოცკის მოთხრობა "დელფინები და გიჟები, შეშლილის ჩანაწერები ანუ სიცოცხლე ძილის გარეშე“, რომლის ქართული თარგმანი ეკუთვნის ირმა მალაციძეს. მოთხრობის ძირითადი თემა ვითარდება ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში, სადაც მთავარი მოქმედი პირი, რომელიც რეალურად ნორმალურია, მხოლოდ და მხოლოდ იმიტომ იმყოფება იქ, რომ მეტისმეტდ არაორდინალური პიროვნებაა. ამიტომაც, თხრობა მიმდინარეობს სარკაზმისა და ერთი შეხედვით, “მიამიტი” ირონიის ფონზე. ნაშრომში გაანალიზებულია ის ხერხები და ენობრივი საშუალებები, რომლებსაც ავტორი ოსტატურად იყენებს სიტუაციისა და საკუთარი სულიერი მდგომარეობის მაქსიმალურად ნათლად გამოსახატად. ავტორის ენის ვერბალურ-სემანტიკური და კოგნიტური ერთეულების, იდეებისა და კონცეპტების ერთობლიობა, ქმნის ავტორის ენობრივ პიროვნებას, რომელიც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მთარგმნელისთვის.

4. 2. ეროვნულობის განცდა ვლადიმერ ვისოცკისთან და „დელფინები და გიჟების“ ქართული თარგმანი

ვ. ვისოცკი, სულ სამჯერ ახსენებს რუსეთს, მაგრამ მთელ ნაწარმოებში იგრძნობა, რომ მისი მთავარი სატკივარი სწორედ არანორმალურ ვითარებაში მოქცეული მისი სამშობლოა. პარაგრაფში სწორედ ეს თემაა გაშლილი. პარალელურად ჩვენს

მიერ დაწვრილებითაა გაანალიზებული ვ. ვისოცკის ნაწარმოების თარგმნასთან დაკავშირებული სირთულეები: ფრაზეოლოგიზმები, სპეციფიური გამოთქვამები, უთარგმნელი ელემენტები, სლენგი თუ ჟარგონები, ასევე სიუჟეტით განპირობებული ზოგჯერ ქაოტური, ემოციური თხრობის მანერა. შედარებითი ანალიზის საფუძველზე განხილული ქართული თარგმანი საშუალებას გვაძლევს დავასკვნათ, რომ უმეტეს შემთხვევაში, ავტორმა წარმატებით გაართვა თავი მეტად რთულ ამოცანას და ქართველ მკითხველს შესთავაზა დედანთან მიახლოებული, ადეკვატური მხატვრული თარგმანი, სადაც სპეციფიური ფრაზეოლოგია თვითმიზანს კი არ წარმოადგენს, არამედ აზუსტებს და აცოცხლებს თხრობას, ისევე, როგორც დედანში. ქართულ თარგმანში ასევე ბუნებრივად და ძალდაუტანებლად, ზედმეტი რომანტიზების გარეშე შენარჩუნებულია ავტორისეული ემოცია. მთარგმნელი გვთავაზობს ანდაზებისა და უთარგმნელი ელემენტების ქართულ შესატყვისებს, რიგ შემთხვევაში კი ადეკვატურ შუალედურ განსაზღვრებას.

თავი V. პელევინის „მიწისქვეშა ზეცა“ და მისი ქართული თარგმანი

5.1. ვიქტორ პელევინი, პოსტმოდერნიზმი და პოსტსაბჭოთა პერიოდის გააზრება მოთხრობაში „მიწისქვეშა ზეცა“

პარაგრაფში მოკლედ არის მიმოხილული ოცდამეერთე საუკუნის ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული, თუმცა ქართველი მკითხველისათვის ჯერ კიდევ ნაკლებად ცნობილი რუსი მწერალი, ვიქტორ პელევინი და მისი შემოქმედება: მრავალრიცხოვანი პრემიების, მათ შორის „მცირე ბუკერის“ (1993) „ეროვნული ბესტსელერის“ და ანდრეი ბელის პრემიების (2017) ლაურეატი ვიქტორ ოლეგის ძე პელევინი, მიეკუთვნება თანამედროვე მწერლების იმ კატეგორიას, რომელთა შესახებ არ

არსებობს კონსენსუსი კრიტიკაში. მას ან აკრიტიკებენ, უწოდებენ "ბარბაროსული ქნარის მომღერალს" ან პირიქით, აქებენ თანამედროვეობისთვის, თუნდაც „ცუდი მწერლობისთვის“, „თითქმის პუშკინისეული კალმის სიმსუბუქისთვის.“ ვიქტორ პელევინის შემოქმედებითი მეთოდი თანამედროვე კრიტიკაში ფასდება, როგორც პოსტმოდერნისტული, რომლის ლიტერატურის დამახასიათებელი ნიშნებია დიალოგიზმი, ინტერტექსტუალურობა, რიზომატული სტრუქტურა(rhizome), იგულისხმება ნაწარმოების ისეთი თვისება, როგორიცაა „განშტოებული სიუჟეტი“. თუმცა თავად მწერალი კატეგორიულად უარყოფს რომელიმე მიმდინარეობისადმი თავის კუთვნილებას და თავს თავისუფალ მწერალს უწოდებს.

ვიქტორ პელევინს, როგორც მწერალს, პირველ რიგში აინტერესებს ცნობიერების სფეროში მიმდინარე პროცესები და კოლექტიური არაცნობიერი, ასევე ინდივიდის ფსიქიკა, ისტორიის გავლენა ადამიანების სოციალურ ქცევაზე. მის ყურადღებას იმსახურებს არა იმდენად საბჭოთა პერიოდი, რამდენადაც პოსტსაბჭოური ყოფა, რაც კარგად ჩანს მის „მიწისქვეშა ზეცაში“. ქართულ თარგმანში ნაწარმოები მოთხრობად არის მოხსენიებული, თუმცა იგი უფრო ესეს მიეკუთვნება და იცავს ჟანრის თავისებურებას-კომპოზიციურ თავისუფლებას, მკვეთრად გამოხატულ ავტორისეულ ინდივიდუალობასა და თხრობის მანერას. როგორც სათაურიდანვე ჩანს, აქ მოთხრობილი ამბავი მიწისქვეშ, მოსკოვის მეტროში ხდება. ნაშრომში ნაწარმოების ანალიზის საფუძველზე იკვეთება ავტორისეული დამოკიდებულება ძალაუფლების მჩაგვრელი გავლენის მიმართ.

5.2. ძალაუფლების კონცეპტოლოგია. სამყარო, როგორც ილუზია პელევინის მოთხრობაში - მთარგმნელის მიერ დანახული „მიწისქვეშა ზეცა“

„მიწისქვეშა ზეცა“ ეფუძნება ავტორის წარმოდგენას ძალაუფლებაზე. ესაა სუბიექტის მიერ ძალადობრივად თავსმოხვეული ნება, სხვა ადამიანის ნებაზე. ადამიანის ქმედებასა და აზროვნებაზე ნებისმიერი ზეწოლა წარმოადგენს მასზე

ძალადობრივ აქტს. ამ ზეწოლისაგან თავის დახსნის ერთადერთი საშუალებაა ძალაუფლების გავლენის სფეროდან „გადმოსვლა“ საკუთარ შინაგან სამყაროში, საკუთარ ცნობიერში ჩაღმავების გზით. ძალაუფლების დისკურსი აქ დაწყვილებულია კულტურულ კოდებთან, რომლებთანაც ადამიანი მუდმივ შეხებაშია და აქვს დიალოგი ცნობიერების დონეზე. ვ. პელევინი გვაჩვენებს, როგორ ქმნის კულტურა ნიშნების სივრცეს, რომელშიც ადამიანს ცხოვრება უწევს. კულტურული ველი აყალიბებს ადამიანში ზნეობრივ იდეალებს, მენტალობასა და გარე სამყაროს სურათს. ამასთანავე, კულტურა მთლიანობაში გახილება როგორც განსაკუთრებული ენა, ტექსტი, რომელიც პირდაპირ მოქმედებს ადამიანის ცნობიერებაზე.

პელევინი განიხილავს ძალაუფლების მჩაგვრელ გავლენას კულტურული ნიშნების დახმარებით. ძალაუფლების დისკურსი ნაწარმოებში ჩნდება დისკურსული პრაქტიკის მეშვეობით. მსგავსი პრაქტიკის ნიმუშს წარმოადგენს მის მიერ გამოყენებული სოც-არტი, როგორც იდეოლოგიური და კულტურული კლიშე, რომლის მთავარ ხერხს წარმოადგენდა ერთმანეთის საწინააღმდეგო კულტურულ ნიშანთა შეჯახება, მკითხველის ცნობიერ აღქმაში მათი ჩართვის მიზნით. კონფლიქტი ხშირად აბსურდამდე მიდის. ყველა ამ ხერხს ვ. პელევინი ტექსტსტში შეგნებულად იყენებს, რითაც ნაწარმოები გამოხატულ პოსტმოდერნისტულ ხასიათს იძენს. როგორც მოთხრობის ანალიზმა გვიჩვენა, პელევინს ყველაზე ტრაგიკულ სიტუაციებშიც კი, არ ტოვებს ფილოსოფიური კვლევის სურვილი, რომელშიც მკითხველსაც ითრევს. მთავარი საკითხები, რომელსაც იგი ეხება არის, თუ ვინ ვართ ჩვენ და რა არის სამყარო, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ. როგორ ხდება, რომ იძულებით იდეოლოგიურ ტყვეობაში მყოფი ადამიანები თავისუფლების მოპოვების შემდეგაც ნებაყოფლობით თუ ინერციით აგრძელებენ ილუზიაში ცხოვრებას, უფრო სწორად-არსებობას. აქ თავისთავად ჩნდება კითხვები, იქნებ ეს ყველაფერი „ნაჩუქარი“ თავისუფლების შედეგია, თუმცა შესწევდათ კი საბჭოთა ილუზიაში, როგორც მოცემულობაში, დაბადებულ ადამიანებს თავისუფლებისთვის ბრძოლის უნარი? მათთვის თითქოს დრო გაჩერდა, იგი კვლავ მიწის ქვეშ, წრეზე ბრუნავს, სადაც ახალი მხოლოდ სარეკლამო ბანერებია. მიუხედავად მკაცრი

დასკვნებისა, ტექსტში მაინც შეიმჩნევა ავტორის თანაგრძნობა იმ უტოპიური „ნათელი მომავლის“ მშენებელი თაობის მიმართ, რომელიც თითქოს მარადიული ილუზიისთვისაა განწირული.

პელეგინის თხრობის სტილი ლაკონურია, თუმცა არა მშრალი. იგი იყენებს ზუსტ მეტაფორებსა და მინიშნებებს.

მთარგმნელმა, რომელიც კარგად იცნობს საბჭოთა სინამდვილეს, არ უჭირს მწერლის სულისკვეთებასა და მთავარ სათქმელში წვდომა. იგი ახერხებს სწორად შეაფასოს და გადმოიტანოს თარგმანში ავტორისეული აქცენტები, მიუხედავად იმისა, რომ ანტონ ვაჭარაძე პროფესიით ისტორიკოსია და არა პროფესიონალი მთარგმნელი. მისი ამ ტექსტით დაინტერესებაც უფრო გასაგები გახდება, თუ იმასაც გავითვალისწინებთ, რომ იგი ხელმძღვანელობდა კვლევით მიმართულებას საარქივო და საბჭოთა კვლევების პროგრამის ფარგლებში.

თავი VI. კულტურათა დიალოგი

ჩვენი მიზანს, მეცნიერული კვლევის გარდა, იმის სურვილიც წარმოადგენდა, რომ კიდევ ერთხელ წარმოგვეჩინა მარტივი ჭეშმარიტება-ნამდვილ ხელოვნებას ყავლი არ გასდის და მთავარი, უცვლელი ფასეულობები საერთოა ნებისმიერი ეროვნებისათვის. სწორედ ეს აერთიანებს სამი სხვადასხვა პერიოდის იმ ოთხ სრულიად განსხვავებული მიმდინარეობისა და ხელწერის მწერალსაც, ვისი გაცნობაც, შეძლებისდაგვარად, გვსურდა ახალი თაობისათვის. ვფიქრობთ, მსგავს ვტორებთან შეხვედრა, ყოველთვის ბადებს ფიქრის საგანს და გვაბრუნებს მარადიულ თემებთან. ამას გარდა, ყოველთვის საინტერესოა განსხვავებულ კულტურასთან შეხვედრა, მასზე დაკვირვება, რადგან „ყოველი ცალკე აღებული კულტურა თავის სპეციფიკურობასა და კონტრასტულობას განსაკუთრებული სისავსით მხოლოდ სხვა კულტურასთან ურთიერთქმედებისას, კულტურათა დიალოგის ქრილში გამოავლენს.“

დასავლეთში რუსული ლიტერატურის მიმართ ინტერესი მუდამ არსებობდა და იგი დღესაც არ ცხრება. ამის საილუსტრაციოდ ვიხსენებთ ინტერვიუს რუსული

ლიტერატურით დაინტერესებულ თანამედროვე მკვლევართან, ოპიოს უნივერსიტეტის ფილოსოფიის ფაკულტეტის პროფესორ-ემერიტუსთან, ჯეიმს სკენლანთან, რომლის 2002 წელს გამოსულ წიგნს - „დოსტოევსკი - მოაზროვნე“, კრიტიკოსების მხრიდან მაღალი შეფასება მოჰყვა. ინტერვიუ იმითაც არის საყურადღებო, რომ სწორედ ჩვენი კვლევის ობიექტ მწერლებს, დოსტოევსკის და ნაწილობრივ ტურგენევსაც, მათ შემოქმედებას და, გარკვეულწილად, მათ ურთიერთდამოკიდებულებასაც ეხება. ვფიქრობთ, საინტერესოა თანამედროვე ამერიკელი მეცნიერის მიერ დანახული XIX საუკუნის რუსი მწერლები, რუსული პოლიტიკა და მთელი რიგი მიმდინარე პროცესები. ჩვენი აზრით, მწერლის ბევრი თანამემამულეც კი არ იცნობს ასე ღრმად დოსტოევსკის მსოფლმხედველობას. ცნობილი ამერიკელი მეცნიერის, ჯეიმს სკენლანის ეს ძალზედ საინტერესო ინტერვიუ, კიდევ ერთხელ მოწმობს იმას, თუ რაოდენ დიდია დღემდე მსოფლიოს ინტელექტუალური ნაწილის ინტერესი დოსტოევსკის შემოქმედებისადმი და რა ამოუწურავია მისი შესაძლებლობები-დააფიქროს, თავის თავში ჩაადრმავოს ნებისმიერი დროის მკითხველი, ახლებურად დაანახოს გარემომცველი სამყარო, ისტორიულ-პოლიტიკური, თუ სოციალური რეალობა და რაც მთავარია, მოყვასი, ადამიანი, თუნდაც დაცემული, მაგრამ მაინც კათარზისისაკენ მიდრეკილი არსება, ჩაფიქრებული ხატად ღვთისა.

დასკვნა

წინამდებარე კვლევამ საშუალება მოგვცა XIX-XXI საუკუნეების რუსი მწერლების მაგალითზე რეტროსპექტულად მიგვედევნებინა თვალი ამ პერიოდის რუსული ლიტერატურული პროცესების მიმდინარეობისათვის, შეძლებისდაგვარად გაგვეანალიზებინა და ახალგაზრდებისათვის მიგვეწოდებინა ოთხი ძალზედ საინტერესო რუსი მწერლის აქტუალური გზავნილები და მათი შემოქმედების ის ფასეულობები, რაც საინტერესოა მსოფლიო ლიტერატურისათვის.

ნაშრომში შეჯამებულია კვლევის შედეგები, სადაც წარმოდგენილ თეორიულ თუ სხვა, ზოგადი ხასიათის დასკვნებთან და რეკომენდაციებთან ერთად, ერთად შევცვადეთ წარმოგვეჩინა, როგორ გაართვა თავი ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში თითოეულმა ქართველმა მთარგმნელმა არსებულ გამოწვევებს. დასკვნაში აღნიშნულია ივ. ტურგენევის, ფ. დოსტოევსკის, ვ. ვისოცკისა და ვ. პელევინის ნაწარმოებების (ი. ტურგენევის „ლექსები პროზად“, ფ. დოსტოევსკი „სასაცილო კაცის სიზმარი“, ვ. ვისოცკის „დეღფინები და გიჟები (შემლილის ჩანაწერები ანუ სიცოცხლე ძილის გარეშე)“, ვ.პელევინის „მიწისქვეშა ზეცა“) გივი ციცქიშვილის, ზაზა ბურჭულაშის, ირმა მალაციძისა და ანტონ ვაჭარაძისეული ქართული თარგმანების ძლიერი და სუსტი მხარეები:

ტურგენევის „ლექსები პროზად“ მთარგმნელი გივი ციცქიშვილი:

1. მთარგმნელმა მეტ-ნაკლები წარმატებით გაართვა თავი რთულ ამოცანას, რომელიც ამ ტიპი ნაწარმოების თარგმნას ახლავს, რამდენადაც იგი პოეზიისა და პროზის მიჯნაზეა და ორივე ჟანრის სპეციფიკას ითვალისწინებს.

2. მთარგმნელი შეეცადა სწორად გაეაზრებინა დედნის კონცეფცია, ავტორის მთავარი სათქმელი, განწყობა და სწორად გადმოეტანა ქართულ ენაზე როგორც უშუალოდ მწერლის ლიტერატურული ენის, ასევე მისი ეპოქის ინტონაცია.

3. დასანანია, რომ მთარგმნელმა გვერდი აუარა მთლიანი ციკლის თარგმნას და მხოლოდ შვიდი „ლექსით“ შემოიფარგლა. აღსანიშნავია ისიც, რომ ზოგ შემთხვევაში, დედანთან სიახლოვის სურვილით, ქათული ენისთვის უჩვეულო ენობრივ შეთანხმებებს ვგთავაზობს.

ფ. დოსტოევსკის ფანტასტიკური მოთხრობის „სასაცილო კაცის სიზმარი“-თარგმანის ანალიზმა გვიჩვენა, რომ მთარგმნელმა პერსონაჟის ფსიქოლინგვისტურ პორტრეტზე და სოციო-ფსიქოლოგიურ მახასიათებლებზე დაყრდნობით, მოახერხა საუკეთესო შედეგისთვის მიეღწია. შესაბამისად, საშუალება მოგვცა დაგვედგინა შედეგები:

1. მთარგმნელის საერთო სწორ მიდგომად უნდა ჩაითვალოს გმირის ორგვარი ბუნების გათვალისწინება და ფსიქოლოგიური კრიზისის მაქსიმალურად სწორად გადმოტანა;

2. ლინგვისტურად მოქნილი და ადეკვატური მეორადი ტექსტი;

3. მეტაფორებისა და ცალკეული სპეციფიური ფრაზების პარალელური ფორმების საუკეთესო მიგნებები თითქმის ყველა შემთხვევაში;

4. შენიშვნის სახით უნდა ითქვას, რომ ტექსტს ზოგან აკლია ექსპრესიულობა და თხრობა ზედმეტად მშვიდ ტონალობაში მიმდინარეობს.

ვ. ვისოცკის მოთხრობაში - „დელოვინები და გიჟები“ მთარგმნელი ი. მალაცძე :

1. სრულად გადმოსცემს ავტორისეულ ჩანაფიქრსა და განწყობა, ინარჩუნებს თხრობის ინტიმურ მანერას.

2. სწორად არჩევს ფრაზის აგების პრინციპს ყველაზე რთულ მომენტებში.

3. ოსტატურად ასახავს ეპოქის ნიშნებსა და გემოვნებას, უმტკივნეულოდ გადმოაქვს თანამედროვე სლენგი, ირონია და სკაბრეზული გამონათქვამები თარგმნში.

4. უთარგმნელი ერთეულების გადმოტანა ქართულ ენაზე, ზოგიერთ შემთხვევაში უკეთესის სურვილს იმსახურებს.

ვ.პელევიჩის მოთხრობაში - „მიწისქვეშა ზეცა“ მთარგმნელი ა. ვაჭარაძე:

1. უზუსტესად აღიქვამს ავტორის სათქმელს, თუმცა თავად თარგმანი თავისუფალია. იგი ცდილობს დააზუსტოს და მკითხველამდე ნათლად მოიტანოს ავტორის მთავარი სათქმელი, დროის ტრაგიზმი, რისთვისაც ხშირად ამძაფრებს გამოთქმებს.

2. თუმცა მთარგმნელის ეს მცდელობა თითქმის ყველა შემთხვევაში შედეგიანია და დამატებით განსაზღვრების ფუნქციას იძენს. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იქნება იმ მკითხველისთვის, ვისაც საბჭოურ ეპოქაში არ უცხოვრია.

3. მიუხედავად ტექსტისადმი თავისუფალი დამოკიდებულებისა, იცავს ჟანრის კანონს და ახერხებს იმ ემოციური ფონის შენარჩუნებას და მკითხველამდე მიტანას, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია თარგმანში.

სადისერტაციო თემასთან დაკავშირებული პუბლიკაციები:

1) ნინო მესხი, მოთხრობის სტილი და თარგმანში მისი შენარჩუნების სირთულეები, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი უკრაინისტიკის ინსტიტუტი, სამეცნიერო შრომები, XVII, თბილისი 2020, გვ. 107-121.

2) ნინო მესხი, ჩაკეტილი სივრციდან დანახული სამყარო "Дельфины и психи." (Записки сумасшедшего, или Жизнь без сна) და მისი ქართული თარგმანი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საერთაშორისო რეცენზირებადი მულტილინგვისტური სამეცნიერო ჟურნალი „Scripta manent“, საქართველო N 1 (45) 2020 გვ. 28-33.

3) ნინო მესხი, ფდოსტოევსკის „Сон смешного человека“ ქართულ ენაზე, ახალგაზრდა მეცნიერთა III საერთაშორისო სიმპოზიუმის მასალების კრებული ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში. (იბეჭდება).

4) ნინო მესხი, მთარგმნელის ფსიქოლოგიური მზაობა და მზარდი ემოციური გრადაციები თარგმანში პელევინის ნაწარმოების («Подземное неби») ქართული თარგმანის მიხედვით, კულტურათაშორისო კომუნიკაციების საერთაშორისო ჟურნალი, N 33 (იბეჭდება).

St. Andrew the First-called Georgian
University of the Patriarchate of Georgia
The School of Humanities and Law
Doctoral-Educational Program Philology

With the right of manuscript

Nino Meskhi

**The Problems of Translating Russian Fiction
Into the Georgian Language**

(Almanac “New Translations” 1992-2009)

Dissertation Abstract

Submitted for Doctoral degree in Philology

0232.1.3 Philology

Tbilisi

2020

The dissertation thesis has been conducted at the School of Humanities and Law of St. Andrew the First-called Georgian University of the Patriarchate of Georgia.

Academic Supervisor: **Rusudan Chanturishvili,**
doctor of philology.

Official Assessors: 1. **Mariam Filina,**
doctor of philological
sciences.
2. **Sophio Chkhatarashvili,**
doctor of philology.

The dissertation will be defended at ____ on _____ 2020 at the dissertation commission session of the philology section of the dissertation board of the Faculty of Humanities and Law at St. Andrew the First-Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia.

Due to the state of emergency, the defense of the dissertation thesis will be held online. Involvement in the process of public defense of the dissertation thesis is available via the following link:
<https://zoom.us/j/8978585107>

The dissertation thesis is available at the Scientific Library of St. Andrew the First-called Georgian University of the Patriarchate of Georgia.

The dissertation abstract was distributed on „____“ _____, 2020.

Scientific Secretary of the Philology section of the Dissertation Board:

Doctor of Philology,

Nino Mamardashvili

General description of the dissertation

Topicality of the subject

The thesis represents complex research on short stories from XIX, XX, XXI centuries by four writers: Ivan Turgenev, Fyodor Dostoevsky, Vladimir Vysotsky and Victor Pelevin ("The Dream of a Ridiculous Man", "Dolphins and madmen", "The Sky Under the Ground"). It aims to create a clear and retrospective image of processes in literature in different eras. In the course of the research, the linguistic, intellectual and artistic-stylistic nuances of the original translation of the original text in the relevant Georgian translations were revealed. The sharp philosophical stream in the study texts, the intertextual connections, and the possibilities for the transformation of living linguistic processes characteristic of the short prose genre into a target language were revealed.

Based on the analysis of Georgian translations, the thesis examines the concept of adequacy and draws a proper conclusion.

The work also mentions the periodicals of the translation profile which, despite their short existence, have made some contribution to the development of the latest Georgian translation and find younger workers. We will briefly review the almanac "New Translations", which is directly related to our research object texts.

Besides the fact, that Georgia has a long and fruitful history of translation short texts, somehow, no one has ever paid much attention to use empirical knowledge into practice. In our thesis, we partially did our best to detect this fault.

The research of the Georgian translations was carried out taking into account the modern principles of translation and the intellectual readiness of the translators towards the texts of the recognized authors.

In short stories a living linguistic process is clear, neat and laconic. Finding the ways of an adequate ability to transform them into the target language is very important in the process of translation.

It must be noticed that the above-mentioned stories belong to different genres(prose poetry, story, diary, essay) which enables us to analyze them theoretically in many different ways.

The present study allows us to find a theoretical justification for the problem of cultural dialogue.

The research material of the work, along with other criteria, was selected taking into account the existing reality, when the reader is focused on small texts and tries to get the maximum information from it.

We consider it urgent to analyze the main intertextual messages of the four great Russian authors of different periods, which are based on the ever-changing, most important in-depth values and are common to any nation. We think that such an approach is the first requirement of today's open world, when, in general, it is unacceptable to have a gap between the literary, cultural and life experiences of any country.

Basic goals and objectives of the study

Presentation of the specifics of the short prose genre in the works of Russian writers of different periods and their Georgian translations. Through complex analysis, revealing examples of the original's artistic-stylistic features, retaining intertextual connections in secondary texts. Based on a complex study of the literary processes of different centuries, present a clear, retrospective, cognitive picture and cultural values, attitudes, and approaches that bring different societies closer to one another.

Scientific novelty and main results of the thesis

This thesis is the first attempt at a complex, contradictory analysis of the above works and their Georgian translations. In addition to this, the principle of our study of Georgian translations of Russian authors of different periods in the research allows us to have a retrospective view of Russian literary processes. And partially fills the gap of separation between these processes for Georgian readers.

The work analyzes various aspects of translating the text from Russian into Georgian, both theoretically and practically; Other problems connected with the originality of the text, acceptable and impermissible formalism, semasiological framework, and translation. Almost all the results obtained during the research are relevant for the translation of any work of the small prose genre.

The study of the artistic-linguistic world of all four specific writers discussed in the thesis was also fruitful from a linguistic point of view. Because these texts, as the highest level of speech units, cover a wide range of possibilities for the study of language and speech levels. Each author has a very interesting and individual manner of narration, phraseology, and in some cases we also find slang, which, as a whole, helps to express the text and simplifies its perception. But it requires extra caution when choosing the exact match in a target language. Based on the so-called "untranslatable material", we have distinguished in the text the difficulties caused by

specific linguistic features and the deviations caused by the interpretation of the translators. During the study process, it was interesting to observe and analyze their translation from the original language into the psycholinguistic context.

Theoretical and methodological basics of the study

The present study is based on various theoretical methods. Modern translation and literary concepts are used, including theories of intertextuality, secondary language and text, comparative-contrast analysis, the principle of systematization, thus, making it possible to determine the regularity of the writers' artistic and linguistic consciousness, originality, linguistic and general tendencies of speech, typify, identify and define the constitution of the linguistic world, etc.

The presented research is conducted in an interdisciplinary context and besides the theory, it is based on the practical experience of several authors, as well as the defender of the thesis herself.

Theoretical value of the work

The conclusions drawn from the analysis of the difficulties identified with the process of translating fictions discussed in the work below and finding the ways and means of overcoming them, give the theoretical value to the work.

Besides, the present study allows us to find a theoretical justification for the problem of cultural dialogue.

Practical value of the work

The research will help students to develop professional approaches and skills and also they will be able to use it in practice; It will also be interesting for specialists and those interested in literature translations, it can be used in practice by teachers, this will methodologically help students, both on the example of the contrasting of literary and linguistic processes, in the analysis of correct and incorrect linguistic forms, in literary-cultural-communication, which I already use at my school successfully.

The focus group of the work includes students and the generation that is almost unfamiliar with the Russian literature . And we think it will help

them to see the specifics of cognitive-culturological or specific translation problems.

The structure and volume of the thesis

The dissertation contains 156 pages typed on a computer. It consists of an annotation, an introduction, five chapters, and a conclusion.

Basic content of the study

Chapter I - Problems of Prose Translation and Certain Theories in Georgian Reality

1. 1 Translation Tendencies and Criteria; Intertextuality and equivalence

During recent decades, various positive and conflicting tendencies have been observed worldwide in the literary process. Attempts are being made to determine the main priorities, and a dialogue is in progress to clarify the criteria for the integrity and viability of literary and translational phenomena that make up the modern artistic landscape.

Several issues and views are being re-evaluated, new concepts and theories are being developed.

Overall, the modern literary process is complex and contradictory. On the one hand, the activities of literary clans are noteworthy. On the other hand, it tries to develop a dynamic system of genres, motifs, plots, faces, literary forms, linguistic means, compositional techniques.

We are not sidelined by these processes either, since Georgia has historically always been at the forefront of world culture and art.

An open-world nowadays allows for many more possibilities for intercultural dialogue. Recent decades have radically changed cultural relationships and forms of communication. It has become clear that the people of the world have much to say to one another. The intertextuality of translation is also more relevant and important today than ever before.

Intertextuality becomes especially interesting in the prose of a psychological nature, to which, to some extent, our research texts also belong. The discussion of the original text as an intertext is conditioned by the ability to present the units of translation as intertextual units. The units of translation and intertext are considered as elements of prototypical

categories, the structure of which is determined by the secondary discourse status of the original text. Discussion of the issue is based on the search for the appropriate equivalent of individual sections of the translation and understanding of the translation in an intertextual context, the urgency of the development of literary language; As well as the specifics of the use of linguistic units and the main tasks of translation theory that translators should take into account.

Although the equivalence of translation from the eighties of the previous century no longer seemed to be considered an absolute category, and it was considered more of a relative concept. (For example models of Naida, Cade, Kohler and others). In our view, it still remains an important theory, as it is focused on maintaining the function of the original in the target context and, consequently, takes into account the function between the texts.

We will have a detailed discussion of these issues in the first paragraph.

1.2. Transforming the integrity of form and content and stylistic features in the translation

The whole work of a translator has a biased or unbiased character and its action will never be dropped to a mechanical contrasting of target and original languages. This paragraph gives a detailed analyzes of the special importance of the integrity of the content and the form of the original, as well as keeping the style in the second text. The translation process and the result must be separated during translation. Translation is understood as the transformation of a text created in one language into another. The word transformation is not accidentally mentioned, based on original, its new transformation into another language is created during the process of translation, which is also the subject of interest in linguistics. Thus, translation is also a type of interlingual transformation, although it attaches special importance to the creative approach, equivalence and adequacy. For the translation theory the original text is entirely a unit of translation and not its individual parts: words, sentences. To determine the equivalence it is considered to be the most skillful retention of information in the target language.

Based on the research of I. Anaida, I.S. Latisheva, S. F. Romanov and V.N. Komisarov, the notion of good, accurate and adequate translation has been understood, and translations have been evaluated according to various notable features for translation.

1.3. The closest historical origins of modern Georgian translation processes

This paragraph reviews the history of the separation of translation theory and history teaching into a separate discipline in Georgia. Intensive work of the translation school and its traces in the development of the translation work of the next century.

Chapter II. Ivan Turgenev's "Poems in Prose" in the Almanac - "New Translations"

2.1. Ivan Turgenev and his "Poems in Prose" Prehistory and Genre Specific of the Translation

In this paragraph, we will briefly analyze Turgenev, as an author and person, and why he might be of interest to today's Georgian readers. How could the writer manage to make a strict Europe talk about him or that his works were the basis of not a single work of art in different countries of the world, And the famous English prose writer and Nobel Laureate John Goltzworth admitted that Turgenev brought the proportions of the novel to perfection? We discuss interesting facts from the history of the creation of Turgenev's distinguished cycle - "Poems in Prose" and some aspects of the Georgian translation of this cycle. Turgenev's "Poems in Prose" is a cycle of short stories. However, as much as the sounds in it blend very harmoniously with each other, they, in turn, melodically combine with words and phrases, it is a fusion of poetry and prose, melody and rhythm, expressed in an unusually sophisticated stylistic manner. At the same time, in essence, this is a collection of original, philosophical expressions, conclusions drawn from life experience. This is a kind of summary, a neat point on which Turgenev seems to finish all his works at the end of his life, because it reflects everything that was scattered in the writer's works. Thus, Turgenev created a somehow unique, completely different genre. In such a case, the specificity of the translation is intermediate between the translation of the artistic prose and the poetic translation. From the point of the organization of the material, it stands on the marge of prose and poetry. Its first sign is sharp harmony and lyricism. Hence its other features as well: a specific poetic syntax which, in the first place, obeys not the general laws of speech, but the task of creating a certain rhythm. He is characterized by poetic

intonation, inversion, expressive vocabulary, elevated forms of speech, and the lack of rhythm somehow brings him closer to free verse.

Givi Tsitskishvili, a Georgian translator, translated seven miniatures from the ninety miniatures that the writer combined in the cycle "Poems in Prose": "The Dog", "A Contented Man", "The Fool", "An Eastern Legend", "Tomorrow, Tomorrow", "Nature", "How Fair, How Fresh Were the Roses". Each of them is analyzed in the work. Overall, the translator manages to maintain a convergent manner, flow, and follow the genre laws of the author's narrative.

2.2 The Issue of loneliness and intertextuality In the work of I.S.Turgenev "Poems in Prose"

Loneliness, as one of the main problems of human existence, the philosophy of his destiny, has a leading role in the cycle of Turgenev's prose poems and includes many layers. In the second paragraph, Turgenev's texts and their Georgian translations are discussed from this point of view. One of the most characteristic signs of loneliness is immersion in oneself, which completely involves a person. This feeling is characterized by one cognitive moment - loneliness becomes the determinant of one's own identity, which occupies a special place in the broken network of communication in the inner world of a person.

The psychological stream in the writer's worldview and intertextual connections are especially evident concerning this problem. In general, Turgenev is one of the most interesting authors in terms of intertextuality. Determining intertextuality helps to discover not only the obvious but also the hidden, disguised beginnings of his works. In this sense, Turgenev offers a variety of sources, reminiscences, allusions, because his writing talent is enhanced by his open-mindedness, divergence, in-depth knowledge of world culture, and general education. Based on the analysis of the work, interesting intertextual connections were revealed, including with antiquity.

"Poems in Prose" has become a kind of summarizing work of the author. It contains Iv. Turgenev's whole worldview, philosophical, creative findings and beliefs, That is why studying it helps to restore the writer's creative method as accurately as possible. The reminiscence found in Turgenev's "Poems as Prose" includes direct, sometimes slightly modified quotations. Which the author uses as the title of the "poems", thus defining the topic and mood of the given miniature. The second type of reminiscences used by Turgenev are literary allusions, associations, hidden and altered quotations, and so on. They are the most difficult entities to study.

2.3. The mythological aspect of the semantics of perceptual units in the works of Turgenev

“How Fair, How Fresh Were the Roses” by Ivan Turgenev includes units such as: light, sound and other sensations. Their semantics expresses not only specific, sensitive but also culturological content. It allows perceptual units to emerge as representatives of mythological thought, which is why the semantic area of the text is substantially expanded and deepened. The analysis revealed that Iv. Turgenev in this work, with the mythological allusions of the perceptual units, explains to us the idea of an established cyclical eternal repetition, of darkness and light, of alternation of cosmos and chaos.

2.4. Iv. Turgenev's miniatures from the cycle "Poems in Prose" in the translations of Ilia Chavchavadze and Givi Tsitskishvili

As it is known, Ilia Chavchavadze translated Ivan Turgenev's miniatures in 1883. In the subsequent editions of the first publication, the publishers of Ilia Chavchavadze's works did not include any of them in the collection. Guram Sharadze dedicated a letter to these translations: "Ilia Chavchavadze and Ivane Turgenev." And he published the translations, after a while, he included them in the book: "From Peter the Great to Lev Tolstoy", Tbilisi, 1986. Thus, the reader got the academically proven text of these forgotten translations of Iv. Turgenev's works done by I.Chavchavadze. Ilia's translations are especially interesting for us, because besides Ilia Chavchavadze himself translating both prose and poetry, he also wrote a lot about translation problems, an example of which is his famous letter - "A few words over the translation of Kozlov's "Madman" by prince Revaz Eristavi ("Tsiskari" 1861). In this paragraph we will discuss G.Tsitskishvili's translation of Turgenev in parallel with Ilia's translation.

Chapter III - Psychological-Linguistic Portrait of Fyodor Dostoevsky in the XXI century

3.1. Difficulties in translating proper nouns into Georgian

The translators transfer the author's name in different ways, as evidenced in the story we are discussing. In fact, the issue remains unresolved. Parallel forms of this name are given in the orthographic dictionary of the Georgian language published by V.Topuria and Iv. Giginishvili (Tbilisi,1968): Tedore/Tevdore/Teodore. This gives us a reason to discuss the problems of translating proper nouns and to express our position.

3.2 The author behind “a ridiculous man”

This paragraph analyzes Dostoevsky's story, “The Dream of a Ridiculous Man.” Which the author himself refers to in the subtitle as a "fantastic story," that in itself implies its utopian content. However, this genre definition should not be understood in a completely literal sense, as the story does not have many fantastic moments. A ridiculous man is not ridiculous at all. Based on the analysis, it becomes clear that the problems reflected in the work are inexhaustible and reflect the loneliness and indifference of both the individual and the whole mankind. In general, in the Russian literature of the XX century, which aims to create a better model of the traditional world, the most acute problem is the determination of an individual's psycho existence. This is the attitude towards the invariant artistic model and the real-life prototypes hypothetically present in life. This relationship most clearly applies to Dostoevsky's character: on the one hand, he is highly symbolic and phantasmagoric, and on the other hand, life-realistic. The main message is that society is alienated from God, he is sick and no one can cure him.

This is proved by the topic of suicide, which itself is a complex social activity and is directly related to the meaning of life. The story is written in the form of a confession and is a mirror of the consciousness of the "hero of the new time". This depicts spiritual death after the loss of life values, also, the author offers a way out to overcome this crisis. Dostoevsky, describing the crisis of nihilistic consciousness, sees a return to faith as a way to survive and revive a person. Which, in his opinion, will give a positive meaning to a man's life.

3.3 Writer, time, translator - psychological communication

Dostoevsky is a writer who has always been a subject of interest and translated into other languages. It can be said that the writer has broken all

records in this regard. He is read and understood in a new way at all times. His works provide endless opportunities in this regard. In the paragraph, we discuss the peculiarities of the writer's works, which require the translator to have a special communication with the text, its intellectual as well as certain psychological readiness. One of the factors to consider is the language of the writer himself, which can convey the smallest details with amazing emotion and lyrical texture. Dostoevsky's "The Dream of a Ridiculous Man" is especially interesting from a psychological point of view. Unlike his other works, it is not rich in characters and dialogues. The main thing here is the main character's monologue, in which his beliefs and transformation are expressed. The author is so interesting and full of surprises, he uses such a seemingly simple but at the same time difficult and impressive style that for the reader it seems to be breathtaking. While dealing with such a work, the translator must maintain not only the accuracy and adequacy of the text, but also correctly distribute the emotional and logical accents, be able to translate the psychological details of the original into the translation.

The translation of this work by Dostoevsky is also lexically difficult. The writer is a representative of his era, his nation, which is reflected in his vocabulary often in the form of live speech, and it is not at all easy to translate it into another language. The translator must understand and translate what is often incomprehensible to even modern Russian readers.

3. 4 "A Dream of a Ridiculous Man " - a dream or an action plan, determinism

In this paragraph, the central topic of the story is analyzed - the resurrection of man from the dead in a dream through knowing what is truth. The main character wakes up and decides to preach the truth. The whole story is accompanied by the thought of the need for firm faith. If there is no God, then man himself takes his place. Mankind, which denies God, is on the path to self-destruction. The main idea of the dream seems to be understanding the love of God. It is through spiritual unity and forgiveness that one can come closer to the ideal- the truth.

Here we discuss the problem of determinism, which is characteristic of Russian realism of the XX century and it is conditioned by the behavior and consciousness of the characters, by different circumstances, be it the cultural codes or the social "micro-environment" by which the person is surrounded. However, in Dostoevsky's works it corresponds to the appearance of the characters in their artistic inevitability. People are transcendental in their spiritual essence and are what they are.

Through the comparative analysis, the adequacy of the Georgian translation regarding these problems is discussed. Reasoning includes both the literary-psychological aspect, as well as the analysis of linguistic-expressive units and the degree of their transformation into a target language.

3.5. F.M. Dostoevsky's receptive field in Russian and world literary processes of the XXI century

For Russian literature, Dostoevsky's work became a kind of ideological center, in the perspective of which an absolutely new ethical-aesthetic, literary and cultural paradigm of the twentieth century was formed. As we are interested in a story that combines many layers of literary theory, with strong psychological stream and intertextual connections, we decided to briefly analyze the main trends in Dostoevsky's prose and its role in the development of literary processes.

Chapter IV- The World Seen from the isolated Space ("Dolphins and madmen, Notes of a Madman or Life Without Sleep" by V. Vysotsky („Дельфины и психи, Записки сумашедшего или жизнь без сна))

4.1. The linguistic personality of Vladimir Vysotsky

This paragraph reviews Vladimir Vysotsky's short story "Dolphins and Madmen, Notes of a Madman or Life Without Sleep", published in the 6th issue of "New Translations", the Georgian translation of which belongs to Irma Malatsidze. The main plot of the setting takes place in a psychiatric hospital, where the main character, who is not mad at all, is there only because he is a very extraordinary person. Therefore, the narration is accompanied by sarcasm and, at first glance, "naive irony". The work analyzes the methods and linguistic means that the author skillfully uses to express the situation and his inner spiritual state as clearly as possible. The combination of verbal-semantic and cognitive units, ideas and concepts of the author's language creates the author's linguistic personality, which is especially important for the translator.

4.2. A sense of nationality with Vladimir Vysotsky and the Georgian translation of "Dolphins and the Madmen"

V. Vysotsky mentions Russia only three times, but in the whole work it is felt that the main subject of his pain is his homeland, which is in a critical situation. This paragraph discusses exactly this issue. Also we have analyzed the difficulties connected with translating V.Vysotsky's work in detail: phraseologies, specific expressions, so-called untranslatable elements, slang or jargon, as well as sometimes a chaotic, emotional manner of narration conditioned by the topic. Based on the comparative analysis, the Georgian translation allows us to conclude that in most cases, the author has successfully coped with a very difficult task and offered the Georgian reader an adequate literary translation, which is close to the original. Where specific phraseology is not even an end in itself, but rather clarifies and revives the narration, as it is in the original. The Georgian translation also retains the author's emotions naturally and willingly, without unnecessary romanticization.

The translator offers Georgian equivalents of proverbs and "untranslatable" elements, and in some cases an adequate intermediate definition.

Chapter V. «Подземное небо» ("The Sky Under the Ground") by Victor Pelevin and its Georgian translation - includes two paragraphs

5.1. Victor Pelevin and Understanding the post-Soviet period in the story - „The Sky Under the Ground"

The paragraph briefly reviews one of the most popular Russian writers of the twenty-first century, but still not well known for Georgian readers, Victor Pelevin, and his work. Victor Pelevin, a laureate of numerous awards, including the "Small" Booker (1993) "National bestseller" and the Andrei Bell Awards (2017), belongs to the category of contemporary writers about whom there is no consensus in criticism. He is either being criticized as a " singer on a barbaric lyre " or, on the contrary, praised for his contemporaneity, even for his "bad writing" and " the lightness of the pen almost like Pushkin." Victor Pelevin's creative method is evaluated in modern criticism as a postmodernist,. Characteristic features of his literature

are dialogism, intertextuality, rhizome- meaning such a feature of the work as "branched story plot ".However, the writer himself categorically denies his affiliation with any genre and calls himself a free writer.

Victor Pelevin, a writer, is primarily interested in the ongoing processes in the field of consciousness and the collective unconscious, individual psyche. Their impact on the course of history and the social behavior of people. His attention is drawn not so much to the Soviet period as to the post-Soviet life, which is clearly seen in his work "The Sky Under the Ground"

In the Georgian translation, the work is referred to as a short story, but it is more of an essay and bears the peculiarity of the genre - compositional freedom, sharp individuality of the author and manner of narration. As the title suggests, the story told here takes place underground, in the Moscow metro. The thesis analyzes the work, on the basis of which the author's attitude towards the oppressive influence of power is revealed.

5.2 The Conceptology of Power .The universe as an illusion in Victor Pelevin's short story- "The Sky Under the Ground" and its Georgian translation

Analysis of the short story "The Sky Under the Ground" has shown that it is based on the notion of power as the will of one person forcibly subjugated by the will of another, any pressure on another person's actions and thinking is an act of violence against him. The only way to free yourself from this pressure is to "move" from the influence of power into your inner world, through deepening into your consciousness. The discourse of power here is paired with cultural codes with which a person is in constant touch and has a dialogue at the level of consciousness. F. Pelevin shows us how culture creates a space of signs in which a person lives. The cultural background shapes the moral ideals, mentality, and image of the outer world in a person. At the same time, culture as a whole is a special language, a text that openly affects human consciousness.

Pelevin discusses the oppressive influence of power with the help of cultural signs. The discourse of power in the work emerges through discursive practice. An example of such a practice is the social art used by him as an ideological and cultural cliché. The main method of which was to clash opposite cultural signs by means of involving them in the conscious perception of the reader. Conflict often changes into absurdity. All these methods are deliberately used in the text by V. Pelevin, thus acquiring an evident postmodernist character.

As the analysis of the story shows, even in the most tragic situations, Pelevin still has a desire for philosophical research in which the reader is also involved. The main issues he mentions are, who we are and what the world we live in is. How does it happen that people living in forced ideological captivity continue to live in illusion, or rather existence, voluntarily or mechanically, even after gaining freedom? Here the questions arise spontaneously, maybe it's all the result of "gifted" freedom, But would the people born in the Soviet illusion have the ability to fight for freedom? As if time had stopped for them, it is still under the ground, spinning in a circle where the only things that change are just advertising banners. Despite the harsh conclusions, the text still shows the author's empathy for the utopian "bright future" generation that is doomed to eternal illusion.

Pelevin's narrative style is laconic, though not dry. It uses precise metaphors and hints.

A translator who is well acquainted with Soviet reality does not find it difficult to access the writer's desire and main message. He manages to accurately assess and convey the author's intentions in the translation.

Although Anton Vacharadze is a historian by profession and not a professional translator. His interest in this text will also become more understandable if we consider that he supervised the study within the framework of the archival and Soviet research program.

Chapter VI. Dialogue of Cultures

In addition to scientific research, our goal was to once again present a simple truth that true art never fades, and major, unchanging values are common to any nation. This is what unites the writers of four completely different genres and manners from three different periods, whom we wanted to introduce to the new generation. We think that getting to know such authors always gives the subject of thinking and brings us back to eternal themes. In addition, it is always interesting to meet with a different culture, to observe it, because "Each individual culture will reveal its specificity and contrast with particular fullness only when interacting with another culture, in the context of cultural dialogue."

There has always been an interest in Russian literature in the West, and it still continues. To illustrate this, let's have a look at an interview with a modern researcher interested in Russian literature, James Scanlan Emeritus Professor at the Faculty of Philosophy at Ohio State University, whose book "Dostoevsky the thinker", published in 2002 was well evaluated from the critics. The interview is also noteworthy in that it focuses on the authors of our research, Dostoevsky and, in part, Turgenev, their work and, to some

extent, their interdependence. We think it is interesting to look at Russian writers of the XIX century, Russian politics and a number of current processes seen by a modern American scientist. In our opinion, even many of the writer's compatriots are not so deeply acquainted with Dostoevsky's worldview. This very interesting interview with the famous American scientist James Scanlan once again proves how great the interest of the intellectual part of the world is in Dostoevsky's work even today and how inexhaustible are his possibilities - to get the reader of any time to think, to deepen into oneself, to show them the surrounding world, historical-political or social reality in a new way and most importantly, a human being, even a fallen but still prone to catharsis, conceived as an icon of God.

Conclusion

The work summarizes the results of the research, where, together with the presented theoretical and other general conclusions and recommendations, we tried to show how each Georgian translator coped with the existing challenges in each case. The conclusion mentions the works by Iv. Turgenev, F. Dostoevsky, V. Vysotsky and V. Pelevin's (Iv. Turgenev's "Poems in Prose", F. Dostoevsky's "Dream of a Ridiculous Man", V. Vysotsky's "Dolphins and Madman (Notes of a Madman or Life Without Sleep)", V. Pelevin's "The Sky Under the Ground"). And the strengths and drawbacks of the Georgian translations done by Givi Tsitskishvili, Zaza Burchuladze, Irma Malatsidze and Anton Vacharadze:

"Poems in Prose" by Iv. Turgenev, translator Givi Tsitskishvili.

4. The translator has more or less successfully coped with the difficult task of translating this type of work, as it is in between the poetry and prose, and has specifics of both genres.

5. The translator tried to understand the concept of the original, the main message of the author, the mood, and correctly transform into Georgian both the intonation of the writer's literary language and his era.

6. It is a pity that the translator did the translation of only seven "verses" and not the whole cycle. It is also worth noting that in some cases, in order to be close to the original he uses linguistic collocations not typical in the Georgian language.

Studying the translation of F.Dostoevsky's fantastic short story "A Dream of a Ridiculous Man" revealed that the translator managed to achieve the best result based on the psycholinguistic portrait and the socio-psychological characteristics of the character. Therefore, we were able to determine the results:

5. The correct approach of the translator should be to consider the two natures of the character and to show the psychological crisis as correctly as possible;

6. Linguistically flexible and adequate secondary text;

7. The best findings for the parallel forms of metaphors and certain specific phrases in almost all cases;

8. It should be noted that the text lacks expressiveness in some places and the tone of the narration is too calm.

In the short story by Vladimir Vysotsky's "Dolphins and madmen", translator Irma Malatsidze :

5. Fully expresses the author's intent and mood, keeps the intimate manner of narration.

6. Properly chooses the principle of sentence construction in the most difficult moments.

7. Skillfully demonstrates the signs and tastes of the era, properly transforms modern slang, irony and scabrous expressions in the translation.

8. "Untranslatable" elements could be transformed into Georgian in a better way in some cases.

In the short story by Victor Pelevin "The Sky Under the Ground", translator A.Vacharadze :

4. Understands exactly what is being said by the author, but the translation itself is free. He tries to clarify and bring to the reader the main message of the author clearly, the tragedy of time, that's why he often uses intensive expressions.

5. However, this attempt by the translator is effective in almost all cases and acquires the function of additional definition. This will be especially important for those readers who have not lived in the Soviet era.

6. Despite his non-verbal attitude towards the text, he follows the rules of the genre and manages to maintain the emotional background and deliver it to the reader, which is the most important thing for short prose.

Publications Related to the dissertation topic:

1) Nino Meskhi -Storytelling Style and Difficulties in Translating It. Ivane Javakhishvili Tbilisi State ,Faculty of Humanities University Institute of Ukrainian Studies scientific works XVII, Tbilisi 2020 pg. 107-121

2) Nino Meskhi -The World Seen from the Isolated Space ("Dolphins and madmen, Notes of a Madman or Life Without Sleep" by V. Vysotsky („Дельфины и психи, Записки сумасшедшего или жизнь без сна)) "Дельфины и психи." (Записки сумасшедшего, или Жизнь без сна) and its Georgian translation, Georgian Technical University International multilingual scientific journal „Scripta manent“,Georgia N 1 (45) 2020 pg. 28-33

3) Nino Meskhi -„Сон смешного человека” (The Dream of a Ridiculous Man) into Georgian , Collection of materials of the third International Symposium of Young Scientists in the humanities. (To be printed).

4) Nino Meskhi - Psychological readiness of the translator and growing emotional gradations in the translation , according to the Georgian translation of Pelevin’s "The Sky Under the Ground" («Подземное небо») . International Journal of Intercultural Communications,N 33 (To be printed).